

Tillsyn enligt tobakslagen (1993:581), alkohollagen (2010:1622) och lag (2017:425) om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare i Skärholmens stadsdelsnämnd, Stockholms stad, 4 april 2019

Beslut

Efter genomförd tillsyn har Länsstyrelsen noterat följande brist:

- Ingen tillsyn av elektroniska cigaretter har genomförts i stadsdelen under 2018.

Ett förbättringsområde har noterats:

- Tillsynen av detaljhandel med elektroniska cigaretter bör finnas med i stadsdelens tillsynsplan.

Länsstyrelsen konstatera att Skärholmens stadsdelsnämnd i övrigt följer lagen i de delar som granskats.

Länsstyrelsen avslutar därmed ärendet.

Bakgrund till tillsynen

Med stöd av 9 kap. 1 § alkohollagen, 19 a § tobakslagen och 25 § lag om elektroniska cigaretter har Länsstyrelsen utifrån tillsynsplan för år 2019 genomfört tillsyn i Skärholmens stadsdelsnämnd.

Länsstyrelsens handläggning

Tillsynsbesök har genomförts den 4 april 2019. Tillsynsbesöket genomfördes av Moa Karlsson och David Engstrand från Länsstyrelsen. Vid besöket träffade vi tillsynshandläggare Stina Lundmark, tillsynshandläggare Ragnhild Stamsäter, preventionssamordnare Anette Petersson, stadsdelsdirektör Susanne Leinsköld samt stadsdelsnämndens ordförande Johan Kling.

Före besöket skickade Länsstyrelsen ut frågeformulär som besvarades av preventionssamordnaren. Vid besöket fördes diskussioner med tillsynshandläggarna och preventionssamordnaren utifrån de svar som lämnats. Därefter granskades ett antal akter i OL2 och tillsynsrapporter som upprättats vid tillsyn av detaljhandel med folköl och tobak. Tillsynen avslutades med ett samtal om Länsstyrelsens iakttagelser tillsammans med ovan angivna personer.

Redovisning av tillsynen

Datum
2019-08-12

Beteckning
705-1790-2019

Organisation

På socialförvaltningen finns en samordnare för tillsynen av detaljhandel med folköl, tobak och e-cigarett. Samordnaren kallar till möten och utbildningar och fungerar som en stödfunktion för stadsdelarna.

Anmälan från näringsidkarna avseende detaljhandel med folköl, e-cigarett och tobaks hanteras av samordnaren. Efter att anmälan kommit in läggs den in i ärendehanteringssystemet OL2. Stadsdelen får reda på om det tillkommit någon ny butik eller en butik bytt ägare genom att samordnaren skickar ett e-postmeddelande när en ny butik lagts till i OL2. Näringsidkaren får ett registreringsbevis skickat till sig när anmälan är komplett, det vill säga att även ett egenkontrollprogram inkommit.

Riktlinjer och avgifter för tillsynen av tobak, folköl och e-cigarett skrivs centralt och skickas ut till stadsdelarna på remiss och beslutas först i socialnämnden och sedan i kommunfullmäktige. Ansvar för tillsyn av rökfria miljöer har miljönämnden i Stockholms stad.

Stadsdelsnämnden i Skärholmen ansvarar för tillsyn av detaljhandel med folköl, tobak och e-cigarett. Lagen om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare trädde i kraft 1 juli 2017. Lagen nämns inte i stadens reglemente för stadsdelarna, men från 2018 står tillsyn över e-cigarett med i stadens budget under rubriken Stadsdelsnämndernas uppgifter.

Tillsynsplan och övergripande styrdokument

Stockholms stads riktlinjer som gällde vid tillsynsbesöket är beslutade av kommunstyrelsen i Stockholms stad 2014.

Stadsdelsnämndens tillsynsplan för folköl och tobak för år 2019 är skriven av tillsynshandläggaren och är beslutad i stadsdelsnämnden. Enligt stadsdelens tillsynsplan för 2019 ska samtliga försäljningsställen få minst ett tillsynsbesök under året. Utöver det skall försäljningsställen med brister besökas minst en gång till. Försäljningsställen nära skolor eller andra områden där ungdomar rör sig i stor utsträckning, ska även få fler besök vid behov. Tillsynsplanen tar inte upp tillsyn av elektroniska cigaretter, stadsdelen kommer inte göra någon tillsyn av dessa under 2019.

I delegationsordningen för stadsdelsnämnden framgår att preventionssamordnare och handläggare har delegation att fatta beslut om att inleda och avsluta åtgärdsärende. Förvaltningschef har delegation att fatta beslut om förelägganden utan vite vid överträdelser av bestämmelser i tobakslagen samt att meddela varning vid överträdelser av bestämmelser i alkohollagen. Stadsdelsnämnden fattar beslut om bland annat förbud med och utan vite, förelägganden med vite samt försäljningsförbud.

Handläggarens arbetssituation och samverkan

Preventionssamordnaren har tidigare utfört tillsynen i stadsdelen. Sedan början av 2019 finns ett samverkansavtal mellan Skärholmen och Hägersten-Liljeholmen.

Datum
2019-08-12

Beteckning
705-1790-2019

Avtalet reglerar att en av Hägersten-Liljeholmen anställd tillsynshandläggare ska genomföra tillsynen i Skärholmen. En person som är timanställd hos Skärholmens stadsdelsförvaltning ska följa med vid tillsynen, så att de alltid är två som genomför tillsynen.

Det finns ett samverkansavtal mellan stadsdelsförvaltningen och lokalpolisområdet. Av detta framgår att det ska utföras två gemensamma tillsynstillfällen per år. Hittills har polisen bara kunnat vara med vid ett tillfälle per år.

Det finns ett gott samarbete med Polismyndigheten och Tullverket vid påkallad tillsyn.

Det finns skriftliga rutiner för hur handläggarna ska hantera hot och våld, handläggarna har inte blivit utsatta för hot eller våld. Det görs alltid en riskbedömning innan tillsyn. Tillsyn av de butiker som bedöms ha en högre risk för incidenter görs alltid tillsammans med polis. Handläggarna har inte med sig något larm vid tillsyn. De meddelar preventionssamordnaren när de ska göra tillsyn och var i stadsdelen de ska vara, de meddelar inte vilka butiker som ska besökas. Handläggarna och preventionssamordnaren har en pågående diskussion om att ta fram en rutin kring tillsyn, exempelvis göra en lista på i vilken ordning butikerna ska göras och skicka ett sms när de lämnar en butik. Tillsynshandläggarna arbetar dagtid på vardagar. I undantagsfall görs tillsyn på andra tider, exempelvis i samverkan med Tullverket.

Granskade handlingar

Varje detaljhandelsställe har en egen digital akt i OL2. Under 2018 startades två tillsynsärenden, varav båda resulterade i varningar.

Tillsyn – detaljhandel med folköl och tobak

Vid Länsstyrelsens tillsynsbesök fanns det 31 anmälda försäljningsställen för tobak och 17 för folköl. 8 försäljningsställen för e-cigarett fanns anmäla i stadsdelen, samtliga av dessa säljer även tobak. Det finns ett serveringsställe för folköl anmält i stadsdelen.

Under 2016 gjordes 22 tillsynsbesök hos försäljningsställen för tobak och 7 för folköl. Under 2017 gjordes tillsynsbesök hos 42 försäljningsställen för tobak och 15 för folköl.

Under 2018 gjordes 48 tillsynsbesök hos försäljningsställen för tobak och 16 för folköl. En kontrollköpsgenomgång genomfördes under året. Samtliga butiker som anmält försäljning av tobak fick kontrollköp och 7 av dessa sålde till kontrollköparen utan att förvissa sig om åldern. Ingen tillsyn av e-cigarett har genomförts under 2018.

I januari 2019 genomfördes uppföljande kontrollköp hos de butiker som sålde vid kontrollköpen 2018, samt två extra butiker. Av dessa sålde en butik utan att förvissa sig om kontrollköparens ålder.

När handläggarna får information om att en butik har anmält försäljning av tobak eller folköl görs ett besök inom två veckor. Då presenterar sig handläggarna,

Datum
2019-08-12

Beteckning
705-1790-2019

berättar om hur de arbetar och försöker skapa en relation. En pärm med information lämnas till handlaren och handläggarna berättar om hur tillsynen går till. Ibland genomförs en tillsyn i samband med första besöket.

Vid tillsyn används Stockholms stads tillsynsprotokoll, handläggarna kontrollerar alltid marknadsföring, pratar med personalen om egenkontrollprogrammet, kontrollerar märkningen på tobaken, handläggarna kontrollerar även tobaken som finns på lagret. Om butiken säljer folköl kontrolleras matutbudet.

Vid tillsynen får den ansvariga i butiken läsa igenom och skriva under protokollet. Sedan skannar handläggaren in protokollet och lägger in det i OL2. En kopia av protokollet skickas tillsammans med ett följebrev till näringsidkaren. Tillsynshandläggaren från Hägersten-Liljeholmen sköter det administrativa och tar med sig tillsynsprotokollen till stadsdelen i samband med uppföljningsmöten. Originalen av tillsynsprotokollen sparas i pärmar, sorterat efter område, butik och om det är tobak och/eller folköl. När en butik byter ägare sorteras gamla handlingar ut och sätts i en pärm med gallrade handlingar.

Länsstyrelsens bedömning

Tillsynsplan och övergripande styrdokument

Elektroniska cigaretter finns inte med i stadsdelens tillsynsplan för 2019, trots att ansvaret för tillsynen ligger på stadsdelen. Länsstyrelsen anser att för en god efterlevnad av lagen om elektroniska cigaretter bör tillsyn av detaljhandel med e-cigaretter bör genomföras i samma utsträckning som tillsyn av detaljhandel med tobak och folköl, det vill säga minst en gång per år.

Tillsyn – detaljhandel med folköl och tobak

Länsstyrelsens tillsyn visar att tillsyn av tobak och folköl har genomförts i tillräcklig utsträckning och i enlighet med stadsdelens tillsynsplan. Stadsdelen använder sig av metoden kontrollköp vilket Länsstyrelsen tycker är positivt då det är en bra metod för att kontrollera att butikerna följer lagens bestämmelser kring ålderskontroll.

Länsstyrelsen konstaterar att tillsyn av e-cigaretter inte har genomförts. Det har varit otydligt vem som ansvarar för att tillsynen ska genomföras, bland annat nämns inte lagen om e-cigaretter i stadsdelarnas reglemente. Länsstyrelsen kan dock konstatera att ansvaret ligger på stadsdelarna sedan 2018 då det framgår av Stockholms stads budget för 2018.

De som deltagit i Länsstyrelsens beslut

Beslutet har fattats digitalt av tillförordnad enhetschef Janna Öhd med tillsynshandläggare Moa Karlsson som föredragande, medverkat har även handläggare David Engstrand.

Kopia till: Folkhälsomyndigheten